

BALOGH MÁTÉ

**Batthyány I. Ádám dunántúli kerületi főkapitányhelyettesei
Középnemesi-katonai karrierék a Dunántúlon a XVII. században**
Doktori (PhD) értekezés tézisei

PPKE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola

Vezetője Dr. Óze Sándor DsC

Társadalom- és Életmódtörténeti Műhely

Vezetője Jánokiné Dr. Újváry Zsuzsanna

Témavezető neve: Jánokiné Dr. Újváry Zsuzsanna
egyetemi docens

Budapest

2021

1. A kutatás előzményei, problémafelvetés

A doktori disszertáció célja a Batthyány I. Ádám (1610–1659) Kanizsával szembeni végvidéki főkapitány és dunántúli kerületi főkapitány alatt szolgáló dunántúli kerületi főkapitányhelyettesek pályaképeinek felvázolása elsősorban a Batthyány család levéltárában fennmaradt leveleik alapján. A dolgozat azt igyekszik bemutatni, hogy a török hódítás következtében az egyes középbirtokos nemesek számára – mint például a Zala vármegyei birtokaik jelentős részét elveszítő salamonfai Ráttkyak, a feltehetően horvátországi birtokaiból kiszorult radováni Keczer János és a Vas és Sopron vármegyében birtokos felsőkáldi Káldy család – milyen lehetőségek adódtak új birtokok szerzésére, karrierjük építésére. Megfigyelhető, hogy a boldogulás legegyszerűbb és legkézenfekvőbb útja a határvédelemben jelentős szerepet játszó nagybirtokos főurak földesúri famíliáiban vállalt szolgálat jelentette, ugyanis ez a szolgálat biztosította a leghatékonyabban a tárgyalt személyek számára – az anyagi biztonságon kívül – akár vármegyei hivatalok elnyerését, vagy jelentősebb katonai pozíciók betöltését is. Így a dolgozatban a Dunántúlon elérhető legmagasabb katonai tisztséget elnyert középbirtokos nemesek pályafutásának felvázolása került a kutatás középpontjába.

A dolgozat témájának választott korabeli „közéleti szereplők”, azaz a dunántúli kerületi főkapitányhelyettesek egymáshoz képest is eltérő feladatkörei, valamint regionális, és országos szerepük megértéséhez szükséges volt a kor főúri udvarairól, a vármegyei tisztségviselőkről és az ettől el nem választható familiárisokról szóló eddigi kutatási eredmények rövid áttekintése.

Szerencsére az elmúlt évtizedekben öröndetesen sok munka látott napvilágot ebben a témakörben. A dolgozat szempontjából elengedhetetlenül szükséges kiemelni Koltai András Batthyány Ádám udvarának történetét és működését feldolgozó monográfiáját. Ugyanő írt Batthyány Ádám műveltségének világról, valamint külön forráskiadványt szentelt a magyar udvari rendtartásnak is. Azonban már az 1980-as évek végétől megjelent az igény az udvari kultúra új

adatokat hozó vizsgálatára, elsősorban és nem kifogásolható módon az elitkutatás szempontrendszerében. Az R. Várkonyi Ágnes szerkesztette Magyar reneszánsz udvari kultúra című tanulmánykötetet az elmúlt években több újabb remek tanulmánykötet követte. Talán a fent említett kötet utódjának tekinthető a G. Etényi Nóra és Horn Ildikó által szerkesztett Idővel paloták című könyv is, amelyben már helyet kaptak az udvari kultúra vizsgálata mellett a főurak szervitorainak pályafutását bemutató dolgozatok is. A főúri gyászszertartások menetére a mai napig alapműnek számít Szabó Péter Végtisztesség című munkája, ehhez kapcsolódik J. Újváry Zsuzsannának Esterházy László temetései költségeiről írt tanulmánya is a „Fényes palotákban, ékes kőfalokban” című kötetben. Ugyanitt megjelent az Esterházy család reprezentációjáról és mindennapi életéről szóló tanulmány, Martí Tibornak pedig a kismartoni vár mindennapi életéről szóló munkája. A szervitorok és a főúri udvarok további vizsgálatának igénye figyelhető meg a Batthyányak évszázadai címen megtartott körmendi konferencia előadásainak szerkesztett változatában is. Mindezek mellett öröndetes, hogy több doktori disszertáció választotta egy-egy főúr pályafutásának és udvarának részletes ismertetését az elmúlt években.

A szervitori szolgálat katonai oldaláról Varga J. János munkássága ad ki nem kerülhető támpontokat. Könyvben és több kisebb tanulmányban is érintette a problémakört, akár a szervitorok vagyoni helyzetét, a rabtartási szokásokat, a magánföldesúri hadak szervezetét vagy a seregszékek működését vetve górcső alá. Ezek mellett a szervitorok fizetéséről, egyéb feladatairól is igen bőven értekezett. A hadtörténet szempontjából is több hasznos feldolgozás született, amely a familiárisok levelezése alapján szolgáltatott újabb hadtörténeti adatokat, akár egyes végvárok működéséről, vagy hadjáratok lefolyásáról.

Az elmúlt évtizedben egyre több familiáris biográfiája látott napvilágot, amelyek elsősorban az egyén érvényesülésére koncentráltak, továbbá intergenerációs vizsgálatokat végezve egyes családok kora újkori pályaképét vázolták fel. Megjegyzendő, hogy a jó forrásadottságoknak köszönhetően a

dunántúli nemesség kutatása tekinthető a leginkább feldolgozottnak, részben Dominkovits Péter munkásságának köszönhetően.

Ennek ellenére a dunántúli főkapitányhelyettesi tisztséget (is) betöltő szervitorokról viszonylag kevés feldolgozás született. A legtöbb esetben a fontosabb történeti események kiegészítéseként került szerepükük szűkszavúan bemutatásra vagy – egy-két esetben – a levelezésük az életút ismertetése nélkül került felhasználásra. A végvidéki és kerületi főkapitányok, valamint helyetteseik archontológiáját közlő Pálffy Géza is felhívta a figyelmet, a határvédelemben jelentős szerepet betöltő személyek életrajzainak hiányosságaira.

Az egyes főkapitányhelyettesek pályafutását a dominusz-szervitor tengely mentén volt szükséges elemezni, hiszen a magánföldesúri katonaság és önmagában a magánföldesúri família ebben a korszakban igyekezett felszívni a tehetségesebb, rátermett nemeseket, hogy az egyes főurak rajtuk keresztül tudják befolyásukat növelni a közügyekben. Azaz törekedtek arra, hogy a vármegye fontos pozíciót (pl. alispáni hivatal) szervitoraik töltsék be. Sőt, akár szervitoruk képviselhetette az adott vármegyét az országgyűléseken is. Ez különösen akkor volt fontos, ha a vármegyében jelentős birtokkal rendelkező főúr nem volt egyben az adott vármegye főispánja, mint ahogy ez a vizsgálandunk egyik fő területén, azaz Vas vármegyében is történt. Hiába töltötte be Batthyány I. Ádám a térség legfontosabb katonai tisztségeit, a Vas vármegyei főispánságot a Nádasy család tagjai viselték. Ezt ellensúlyozandó Batthyány I. Ádám két esetben is saját magánföldesúri katonaságának vezető tagjait, azaz főkapitányait tette meg dunántúli kerületi főkapitányhelyettesekké, ezáltal is erősítve saját befolyását a dunántúli vármegyék felett.

A fentiek alapján is szembetűnő, hogy a szervitori szolgálat milyen fontos szerepet töltött be a középnemesi réteg előremenetelésében. A familiárisi szolgálat, a vármegyei tisztségviselés és a katonai funkciók amolyan „szerelmi háromszöget” képeztek, a három különböző funkció egymást erősítette, de gyakorta ütközött is egymással. Mindezek mellett megfigyelhető, hogy a három funkció közül általában egy vált elsődlegessé, mint ahogy felsőkáldi Káldy

Ferenc esetében a szervitori szolgálat, míg radováni Keczer János esetében a katonai funkció került előtérbe.

A fent felvázoltak alapján a dolgozat arra tesz kísérletet, hogy az egyes főkapitányhelyettesek életútját a lehető legteljesebben bemutassa, ezáltal hozzájáruljon a határvédelem középvezetői rétegének jobb megismeréséhez. A helyzetet nehezíti, hogy a kerületi főkapitányhelyetteseket a főkapitányi tisztet viselő főúr jelölte ki, így esetükben kinevezésük nem került Bécsben jóváhagyásra, azaz általában nem maradt írásos nyoma. Emiatt felmerül a kérdés, hogy a tisztség elvállalásának pontos időpontja egyáltalán megállapítható-e? A feldolgozott források alapján elsősorban arra keressük a választ, hogy a tisztség elnyerése mekkora társadalmi emelkedést jelentett a vizsgált személyek számára, továbbá az egyéb viselt tisztségek mellett a kerületi főkapitányhelyettesi pozíció mennyire lehetett domináns szerepkör a kinevezett szervitorok esetében.

2. A követett módszertan, a dolgozat felépítése

A herceg Batthyány családnak a Magyar Nemzeti Levéltárban őrzött igen gazdag missiles gyűjteményében nagy számban fennmaradt, a dunántúli kerületi főkapitányhelyettesektől fennmaradt levelezés jelenti a doktori disszertáció alapját.

Ahogy korábban is említésre került, a dunántúli kerületi főkapitányhelyettesek levelezése nem tekinthető ismeretlennek a kutatók számára. Ráttky Menyhért leveleit Nagy László és Dominkovits Péter használta fel. Dominkovits Péter felsőkáldi Káldy Ferenc több olyan levelére is utalt munkáiban, amelyek önmagukban is érdeemesek voltak önálló közlésben való megjelentetésre. Keczer János főkapitányhelyettes, egyben csákányi kapitány levelezését elsősorban a Rába, mint korabeli természetes határvonal vonatkozásában használták fel. A végvárvonal fenntartásában játszott szerepével, valamint a Batthyányakhoz fűződő viszonyával azonban csak érintőlegesen foglalkoztak.

A levelek feldolgozását az alábbi munkafolyamat szerint végeztem el. A Batthyány I. Ádám főkapitányaiként is szolgáló id. felsőkáldy Káldy Ferenc, Keczer János és ifj. felsőkáldy Káldy Ferenc a Batthyány familia tagjaihoz címzett közel 1000 missiles leveleit először betűhíven írtam át. Az apa és fia közti névazonosság miatt könnyebbséget jelentett, hogy az esetek többségében a leveleken szerepelt a manu propria jelölés, azaz a levélíró saját kezű leveléről volt szó. Ez egyrészt id. Káldy Ferenc esetében könnyebbé tette nem csak a levelek pontos személyhez kötését – különös tekintettel a dátum nélküli levelekre –, de id. Káldy Ferenc közel egységes írásképe is segítette azonosítani azokat az iratokat, ahol esetleg kérdés merült fel. Az átírást követően a levelek kiértékelése következett, azok rövid tartalmi összefoglalóit táblázatba helyeztem, az egyes leveleket kulcsszavakkal jelöltem meg, lehetővé téve ezzel a levelek tematikus rendezését. A Batthyány család levéltárában található missiles gyűjteményen kívül nagy segítséget jelentettek a munka összeállításában Batthyány I. Ádám

iratai is, különös tekintettel a főúr tömör itineráriumára, amelynek köszönhetően több esetben visszaigazolhatóak voltak a főkapitányhelyettesek leveleiben leírtak.

Külön megemlíthetők a főkapitányhelyettesek özvegyeinek levelei. Ugyanis a vicefőkapitányok többségének sem pontos születési ideje, sem pedig elhalálzásának dátuma nem ismert. Az özvegyek leveleiből több esetben sikerült mind a halál pontos időpontját, mind pedig a temetés helyét és idejét is meghatározni.

A dolgozat az egyes főkapitányhelyettesek pályafutását, kapcsolatait, vagyoni helyzetét egyenként vizsgálja, hangsúlyt helyezve a vicefőkapitányok széleskörű feladatköreinek bemutatására. A vizsgált személyek életútjainak összehasonlító elemzésére a disszertáció végén, összegzőképpen került sor.

A disszertáció első öt fejezete a kutatás előzményeivel, a felhasznált forrásokkal, valamint egy történelmi áttekintéssel kezdődik, külön kiemelve a magyarországi határvédelmi rendszer XVII. századi átalakulását a Nyugat-Dunántúlon. A teljes kép megalkotása érdekében az eddig megjelent publikációk és a Batthyány család levéltárában fennmaradt levelek alapján felvázoltam azon személyek életrajzait, akik a Kanizsa elvesztése (1600) és Batthyány I. Ádám főkapitányi kinevezései (1633) közti időszakban töltötték be a dunántúli kerületi főkapitányhelyettesi tisztséget. Érdemes kiemelni, hogy ebben az időintervallumban több olyan személy töltötte be a vicegenerálisti tisztséget, aki a Nádasdy család familiárisi udvarához tartozott (salamonfai Ráttky Menyhért és fia, salamonfai Ráttky György). Ez nem tekinthető meglepőnek, hiszen a főkapitányi tisztséget akkor Nádasdy Pál töltötte be.

A dolgozat gerincét felsőkáldi Káldy Ferenc és Keczer János életpályájának bemutatása adja. Káldy Ferenc, a vagyonos Vas vármegyei nemesi család sarja a Batthyány család udvarában bizalmi állást foglalt el, részben ennek volt köszönhető karrierjének fokozatos előrehaladása is. A rá vonatkozó fejezet a vármegyei hivatalviselését (adószedő, Vas vármegyei alispán), valamint részvételét a magyar országgyűléseken külön tárgyalja. A forrásbázis sajátossága miatt a Batthyány családban betöltött szerepe részletesen elemezhető volt.

Kapcsolati rendszerének vizsgálata külön kitér a Batthyány I. Ádámhoz fűződő viszonyára, kiemelve az udvarban betöltött bizalmi helyzetével, a magánföldesúri katonaság főkapitányi tiszttel összefüggő feladatokat.

Vele szembe állítva az azonos tisztségeket elért Keczer János került, aki Káldyt követte mind a magánföldesúri hadak élén, mind pedig dunántúli kerületi főkapitányhelyettesként. Káldyval ellentétben, aki inkább szervitori szolgálatának sokrétűsége alapján volt meghatározó szereplője a kornak, addig Keczer János élete egy tipikus (és sikeres) katonai karriernek tekinthető a XVII. században. Keczer János esetében csákányi kapitánysága, a törökellenes harcokban való részvétele volt domináns, így esetében az ezzel kapcsolatos feladatok részletes elemzése került a vizsgálódás középpontjába.

Kitekintésként a Batthyány I. Ádám halálát követően a dunántúli kerületi főkapitányhelyettesi tisztséget elnyert személyeket is bemutatam, úgymint ifj. felsőkáldi Káldy Ferencet és az utolsó főkapitányhelyettes, Festetics II. Pál pályafutását is.

A disszertációt a főkapitányhelyettesek válogatott leveleinek közlése zárja.

3. Az új eredmények

A XVII. században dunántúli kerületi főkapitányhelyettesi pozíciót betöltő, zömében középbirtokos nemesek életútjainak vizsgálata alapján az alábbi megállapításokat tehetjük:

Társadalmi és vagyoni tagozódásukat tekintve a vicefőkapitányságot viselt személyek többsége a jómódú középbirtokos nemesség soraiba tartozott. Mindegyikük rendelkezett birtokokkal a Nyugat-Dunántúl területén. A köztük lévő különbség abban állt, hogy míg egyesek – id. és ifj. felsőkáldy Káldy Ferenc és kiszennyei Zsennyey Gáspár – törzsgyökeres Vas vármegyei családból származtak és birtokaik zöme is a vármegyében volt megtalálható; addig az eredetileg Zala és Somogy vármegyékben földtulajdonnal bíró salamonfai Ráttkyak (Menyhért és György) és a pölöskei Eördögh család központi birtokainak jelentős része a török előrenyomulás következtében vagy elveszett, vagy immár a Hódoltság peremén helyezkedett el.

Keczer János viszont eddigi ismereteink szerint a Nyugat-Dunántúlon jelentős birtokokkal nem rendelkezett. Családjáról sem rendelkezünk sok információval, de feltételezhető, hogy a család a mai Horvátország vagy Szlavónia területéről származhatott. Keczer Jánosnak Varasd vármegyében is voltak kisebb érdekeltségei, azonban eddigi ismereteink szerint nem tekinthető bene possessionatus nemesnek. Festetics Pál édesapja még csak tisztartó volt a Batthyányak udvarában, fiának vagyoni felemelkedése a törökellenes visszafoglaló háborúban játszott szerepéhez köthető.

Szintén a társadalmi kapcsolatok vonatkozásában figyelhető meg, hogy a XVII. századi vicefőkapitányok házassági politikája igen hasonló volt egymáshoz. Mindegyikük a Dunántúlon birtokos nemesi családok (pl. kisleludi Kisleludy) közül választott párt magának, illetve gyakori volt az özvegyekkel való házasság is a további birtokok reményében.

Az elején említett „szerelmi háromszög”, azaz a familiárisi szolgálat, a vármegyei hivatalviselés és a katonai pályafutás összefüggésének tekintetében

kijelenthető, hogy a kerületi főkapitányhelyettesi címet elnyert személyek tekintetében a közös pontot mindenképpen a szervitori szolgálat jelentette. A vicefőkapitányok többsége a Dunántúlon jelentős birtokokkal rendelkező főnemesi famíliáknál, azaz esetünkben a Batthyány és a Nádasdy családnál vállalt szervitori szolgálatot, vagy kötődött hozzájuk. A tisztség elnyerésében a főkapitányi tisztet (hivatalosan) betöltő nagybirtokos személye volt a meghatározó, ugyanis a vicefőkapitányt maga a főkapitány jelölhette ki. Ez alól némiképp kivételt képez Ráttky Menyhért, de ő a tizenöt éves háború során elvesztett Kanizsa miatti újraszervezés és katonai tapasztalatai révén tölthetett be ideiglenesen a főurakkal egy szinten álló katonai pozíciókat. Egy tendencia is megfigyelhető abban, hogy a kinevezettek több esetben (Ráttky György, id. felsőkáldy Káldy Ferenc és Keczer János) a magánföldesúri katonaság vezetői is voltak, azaz a főkapitány összekapcsolta a két tisztséget. Ez azért sem tekinthető meglepőnek, mert a kerületi főkapitányságok a határvédelem jelentéktlenebb részét irányították, vagyis a vármegye költségén ideiglenesen felszerelt katonákat és a nemesi felkelés csapatait, az ország lovasait és gyalogjait valamint a magánföldesúri bandériumokat is. Ezáltal elméletben a vicefőkapitányok rangban a többi magánföldesúri katonaságot vezető tisztek fölé emelkedtek.

Mint említésre került, a pozíció megszerzéséhez nagyban hozzájárult a nemeseknek a földesúri famíliában betöltött szerepe. A dominusz szolgálatja természetesen többretegű volt, a vicefőkapitányok esetében egy-egy korábbi tisztségük (várfőkapitányság, alispáni hivatal) alapján találták meg helyüket és kapták feladataikat, illetve tisztségeiket a földesúri famílián belül. Amíg egyesek (Ráttky Menyhért, Keczer János és Festetics Pál) elsősorban katonai szolgálatuk révén érvényesültek, addig például Káldy Ferenc vagy Eördögh Simon vármegyei hivatalviselésükkel tűntek ki. Ez persze nem azt jelentette, hogy ők ne rendelkeztek volna katonai tapasztalatokkal vagy előélettel, de pályafutásukban nem ez a szerepkör dominált.

Ezek alapján az is megállapítható, hogy egyikük esetében sem a dunántúli kerületi főkapitányhelyettesi tisztség volt a meghatározó, Sennyey Gáspárt nem

tekintve, de ő elsősorban Bethlen Gábor mellé állása miatt is kirívó esetnek számít. Ráttky Menyhért egyéb katonai tisztségei a gyakorlatban sokkal jelentősebbek voltak, Ráttky György fő funkciója pedig a Nádasdy család földesúri hadainak főkapitányi tisztsége, azaz familiárisi szerepe volt. Id. Káldy Ferenc esetében – mint Batthyány I. Ádám legfontosabb tanácsadója – is a szervitori szolgálat dominált, illetve őt sikeres politikai karrierje és kapcsolatrendszere is kiemeltebbé tette. Keczer János familiárisként nyerte el a csákányi vár kapitányi tisztjét, azt vicefőkapitányi kinevezését követően is megtartotta.

Két esetben is, Ráttky Menyhért és Káldy Ferenc vonatkozásában is megfigyelhetjük, hogy ha nem is voltak képesek utódaikra átörökíteni a főkapitányhelyettesi tisztséget, fiaik utóbb hozzájutottak a pozícióhoz.

A felfebb említett rangemelkedésen kívül a pozíció elnyerése más előnyökkel is járt. Katonai szempontból, ha nem is volt annyira jelentős, de nem volt elhanyagolható, hogy a főkapitányhelyettesek rendelkezettek az ország költségén tartott főkapitányi kontingens felett is (150 lovas és 100 gyalogos), amely például Keczer János számára egyáltalán nem volt mellékes. A másik előnyt a rendszeres éves fizetés jelentette, ugyanis nem csak a főkapitány, de helyettese is javadalmazást kapott a tisztségért. Ennek kifizetése a korszakban azonban – nem meglepő módon – nem volt kiszámítható.

Szükséges még kitérni a disszertáció forrásbázisául szolgáló főkapitányhelyettesi levelek használhatóságáról is. Mivel egyes személyek esetén igen nagyszámú levelezés maradt fent, így azokból pályafutásuk nagy része megrajzolható. Ezen felül a dominusszal való kapcsolat is könnyebben értelmezhető. Természetesen ezek az iratok hemzsegek az irreleváns, vagy önmagukban nem értelmezhető információtól, ezért könnyű elveszni bennük, de akár a földesúri famílián – különös tekintettel a Batthyány családon – belüli viszonyok kiegészítésére, a korabeli mindennapokra, vagy akár a levélíró személyek betegségeinek megállapítására is alkalmasak. Keczer János esetében

levelei a csákányi vár XVII. századi építéstörténetéhez, a vár mindennapi életéhez, a folyamatos portyázások feltérképezéséhez is alkalmasak.

4. A témában végzett publikációs tevékenység

Főúr és familiáris viszonya id. felsőkáldy Káldy Ferenc Batthyány II. Ferenchez és Lobkowitz Poppel Évához írt levelei alapján. In: Társadalom- és életmódtörténeti kalandozások térben és időben. A nyugat-dunántúli végektől a Kárpátokig. Szerk. J. Újváry Zsuzsanna. Piliscsaba, 2014. 77-91. o.

Az 1646–1647-es pozsonyi országgyűlés egy résztvevőjével. Felsőkáldi Káldy Ferenc levelei dominuszának, Batthyány I. Ádámnak. In: Hadi és más nevezetes történetek. Tanulmányok Veszprémy László tiszteletére. Szerk. Kincses Katalin Mária. HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Budapest, 2018. 51-65. o.

Adalék a Szent Koronáért elzálogosított nyugat-magyarországi területek visszacsatolásáért felelős bizottság működéséhez. In: „A magyar múltat kutatni, írni és láttatni – ez által szolgálni a hazát”. Tisztelgő kötet J. Újváry Zsuzsanna 25. Pázmányos oktatói éve előtt. Szerk. Biró Bence–Miski Péter–Törtei Renáta. Budapest–Piliscsaba, 2020. 173–184. o.

Két úr között. Észrevételek Salamonfai Ráttky György Batthyány I. Ádámmal írt leveleivel kapcsolatban. In: Történelmi kalandozások térben és időben. Szerk. J. Újváry Zsuzsanna. Budapest 2020. 27–37. o.

Festetics Pál dunántúli kerületi főkapitány-helyettes tevékenysége a török alóli felszabadító háború időszakában. In: Oszmán-magyar viszony a 16–18. században. Tanulmányok a Magyar Királyság és az Oszmán Birodalom népeinek – magyarok, törökök, rácok, tatárok, zsidók, görögök és egyéb népek – hétköznapjairól; egyén és közösség viszonya. Szerk. J. Újváry Zsuzsanna. Budapest, 2020. 331–362. o.

A témában tartott tudományos előadások:

2013. 11. 29.: Főúr és familiáris viszonya id. felsőkáldy Káldy Ferenc Batthyány II. Ferenchez és Lobkowitz Poppel Évához írt levelei alapján
Társadalom- és életmód-történeti kalandozások térben és időben. A nyugat-dunántúli végektől a Kárpátokig konferencia, PPKE-BTK, Budapest

2018. 01. 12.: Két úr között. Észrevételek Salamonfai Ráttky György Batthyány I. Ádámmal írt leveleivel kapcsolatban
Életmód-történeti pillanatképek II. konferencia, PPKE-BTK, Budapest.

2018. 05. 24.: Ifj. Festetics Pál levelei (1674–1690)
Hétköznapok az oszmán uralom idején. Egyén és közösség viszonya konferencia, PPKE-BTK, Budapest.

2019. 01. 24.: Temetkezési szokások a dunántúli főkapitány-helyetteseknél a XVII. században
Társadalom- és Életmód-történeti konferencia, PPKE-BTK, Budapest